

Architektura komputerów - ULTIMATE

SonMati
Doxus

17 grudnia 2014

Pytania i odpowiedzi

1 Moc obliczeniowa komputerów wektorowych: /Forczu

- Zależy od liczby stopni potoku.
Moc obliczeniowa nie jest zależna od liczby stopni potoku. Ta jedynie wpływa na ilość rozkazów jakie mogą być wykonane w chwili czasu w jednostce potokowej.
- **Jest odwrotnie proporcjonalna do długości taktu zegarowego**
Tak, obliczamy ją wzorem $Przep = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n}{t_{start} + (n-1) \times \tau} = \frac{1}{\tau}$
- Jest wprost proporcjonalna do długości taktu zegarowego
Nie, patrz wyżej.
- Zależy odwrotnie proporcjonalnie od liczby jednostek potokowych połączonych łańcuchowo.
Nie, idea operacji wektorowej na komputerze wektorowym zakłada jedną jednostkę potokową. Ich zwiększenie nie powinno wpłynąć bezpośrednio na moc.
- **Zmierza asymptotycznie do wartości maksymalnej wraz ze wzrostem długości wektora**
Tak, istnieje pewna wartość maksymalna do której moc dąży logarytmicznie wraz ze wzrostem długości wektora.
- Nie zależy od długości wektora
Bzdura, patrz wyżej.
- Zależy liniowo od długości wektora
Bzdura, patrz wyżej.

2 Czy poniższa lista jest rosnąco uporządkowana według skalowalności: /Nie dotyczy

- Systemy ściśle połączone, systemy ze wspólną pamięcią, systemy SMP
- Systemy ze wspólną magistralą, systemy wielomagistralowe, systemy z przełącznicą krzyżową
- Systemy SMP, systemy z pamięcią wieloportową, systemy z przełącznicą krzyżową
- NUMA, MPP, SMP
- Systemy z pamięcią wspólną, systemy o niejednorodnym dostępie do pamięci, z pamięcią rozproszoną
- Systemy SMP, NUMA, klastry, UMA
- Systemy symetryczne, o niejednorodnym dostępie do pamięci, systemy z przesyłem komunikatów

3 Komputery macierzowe /Forczu

- **Mają w liście rozkazów m.in. rozkazy operujące na wektorach danych**
Tak, te komputery są rozwinięciem komputerów wektorowych i muszą mieć rozkazy wektorowe. Komputery macierzowe posiadają po n jednostek przetwarzających, które potrafią razem obliczyć n składowych wektora.
- Mają macierzowe potokowe układy arytmetyczne
Nie, posiadają natomiast jednostki przetwarzające. Z kolei potokową jednostkę arytmetyczną posiadają komputery wektorowe.

- Mają w typowych rozwiązaniach zestaw pełnych procesów połączonych siecią połączeń
Nie, w typowym rozwiązaniu jest jeden pełny procesor z wieloma jednostkami potokowymi, które są połączone siecią łączącą (statyczną lub dynamiczną). Sieć połączeń pełnych procesów posiadają superkomputery z top500 (Nie jestem pewien tej odpowiedzi).
- Wykonują synchroniczną operację wektorową w sieci elementów przetwarzających
Tak właśnie działają.

4 Przetwarzanie potokowe /Forcu

- Nie jest realizowane dla operacji zmiennoprzecinkowych
Nie ma takiego ograniczenia. Przetwarzanie potokowe dotyczy optymalizacji czasu wykonywania rozkazów - podziału realizacji rozkazu na fazy. Owszem, dla argumentów zmiennoprzecinkowym mogą wystąpić problemy związane z czasem obliczeń (uniemożliwienie wykonania rozkazu w jednym takcie), co może zablokować napełnianie potoku, jednak nie uniemożliwia to zastosowania potoku. /Forcu
- Nie jest realizowane w procesorach CISC
Przetwarzanie potokowe znalazło zastosowanie głównie w architekturze RISC, jednak CISC też z niej korzysta. Przykłady: VAX 11/780 (CISC), Ultra SPARC III (RISC).
- Daje przyspieszenie nie większe od liczby segmentów (stopni) jednostki potokowej
Tak, przyspieszenie jest stosunkiem czasu wykonywania n rozkazów dla procesora niepotokowego oraz czasu dla procesora potokowego. W idealnym przypadku, gdy każdy stopień dzieli okres rozkazu po równo, a liczba rozkazów dąży do nieskończoności, stosunek ten jest równy P - ilości stopni.
- W przypadku wystąpienia zależności między danymi wywołuje błąd i przerwanie wewnętrzne.
Hm, dobre pytanie. Tak, zależności danych mogą wystąpić (zjawisko hazardu) i rozdupić program, ale po to właśnie istnieją mechanizmy by temu zapobiegać. Każda szanująca się architektura to potrafi: albo sprzętowo, albo na etapie kompilacji, która modyfikuje i optymalizuje program. A jeżeli po modyfikacji pewien rozkaz nie wykona się w jednym takcie, napełnianie potoku jest przerywane (ale błędu chyba nie wywala), patrz wyżej.
- Jest realizowane tylko dla operacji zmiennoprzecinkowych
Pfff, no chyba nie XD Jest realizowane dla każdego rodzaju rozkazu.

5 W procesorach superskalarnych /Forcu

- Liczba rozkazów, które procesor może wykonać w 1 takcie zależy od liczby jednostek potokowych w procesorze
Procesory superskalarne posiadają wiele jednostek potokowych, które są konieczne by móc wykonywać wiele rozkazów w jednym takcie. Od ich liczby zależy owa liczba rozkazów.
- Liczba rozkazów, które procesor może wykonać w jednym takcie, zależy od liczby stopni potoku.
Nie, liczba stopni potoku mówi, na ile części dzieli się dany rozkaz w tej jednostce potokowej. One umożliwiają wykonanie wielu rozkazów w jednej jednostce czasu, jednak nie przekłada się to bezpośrednio na liczbę rozkazów, ze względu na zawiłania czasowe, oraz nie jest to idea procesora superskalarnego.
- Liczba rozkazów pobieranych z pamięci, w każdym takcie musi przekraczać liczbę jednostek potokowych
Liczba pobranych rozkazów powinna być co najmniej równa ilości jednostek potokowych.
- Liczba rozkazów, które procesor może wykonać w taktach zależy od liczby jednostek potokowych w procesorze
Tak, patrz pierwsza odpowiedź.

6 Systemy SMP /Nie dotyczy

- Wykorzystują protokół MESI do sterowania dostępem do wspólnej magistrali
- Posiadają skalowalne procesory
- Posiadają pamięć fizycznie rozproszoną, ale logicznie wspólną

7 Komputery wektorowe /Forcu

- Posiadają jednostki potokowe o budowie wektorowej
Nie, posiadają potokowe jednostki arytmetyczne, które nie są wektorowe.
- Posiadają w liście rozkazów m.in. rozkazy operujące na wektorach danych
Jak najbardziej, nie mogłyby się bez tego obejść.
- Wykorzystują od kilku do kilkunastu potokowych jednostek arytmetycznych
Tak, tych jednostek może być wiele, można to zauważyć na przykładzie komputera Cray-1 (wykład 7-8, slajd 31)
- Posiadają listę rozkazów operujących wyłącznie na wektorach
Zdecydowanie nie. Owszem, te komputery posiadają rejestry wektorowe i wektorowe jednostki zmiennoprzecinkowe, ale nie jest to wszystko. Mają również normalne rejestry, adresację, jednostki skalarne i możliwość wykonywania na nich operacji.

8 Procesory wektorowe /Forcu

- Mogą być stosowane w systemach wieloprocesorowych
Domyślnie procesory wektorowe mogą pracować pojedynczo, ale mogą być częścią takiego systemu. Poza tym nie znalazłem nic, co by temu przeczyło. Jest też np. CUDA - architektura wielordzeniowych procesorów graficznych. Sama architektura SIMD działa na wielu procesorach.
- Mają listę rozkazów operującą jedynie na wektorach
Nie, posiadają też m.in. potokowe jednostki arytmetyczne oraz jednostki skalarne, do operowania na zwykłych liczbach.
- Mają moc kilka razy większą od procesorów skalarnych
Tak, przyspieszenie jest ilorazem czasu wykonywania na procesorze niewektorowym do czasu wykonywania na procesorze wektorowym. Np. dla rozkazu dodawania n wektorów przyspieszenie wyliczane jest wg wzoru $a = \frac{15\tau n}{t_{start} + (n-1)\tau}$, gdzie przy n dążącym do nieskończoności a jest równe 15.

9 Systemy MPP są zbudowane z węzłów którymi mogą być /Nie dotyczy

- Systemy SMP
- Klastry
- Konstelacje
- Systemy NUMA
- Procesory

10 W architekturze NUMA /Nie dotyczy

- Dane są wymieniane między węzłami w postaci linii pamięci podręcznej (PaP)
- Spójność PaP węzłów jest utrzymywana za pomocą protokołu MESI
- Czas dostępu do pamięci lokalnej w węźle jest podobny do czasu dostępu do pamięci nielokalnej
- Czas zapisu danych do pamięci nielokalnej może być znacznie dłuższy od czasu odczytu z tej pamięci
- Każdy procesor ma dostęp do pamięci operacyjnej każdego węzła
- Procesy komunikują się poprzez przesył komunikatów
- Pamięć operacyjna jest rozproszona fizycznie pomiędzy węzłami, ale wspólna logicznie

11 Mechanizmy potokowe stosowane są w celu /Forcu

- Uszeregowania ciągu wykonywanych rozkazów
Nie, zupełnie nie o to chodzi. Ciąg może zostać uszeregowany przez kompilator w celu optymalizacji. Jednak celem tego mechanizmu jest zrównoleglenie wykonywania rozkazów - zmiana kolejności ich realizacji nie jest założeniem.
- Uzyskania równoległej realizacji rozkazów
No tyż. Potoki umożliwiają realizację wielu rozkazów jednocześnie dzieląc jednostkę centralną na wg stopni, jak np. pobranie rozkazu i wykonanie rozkazu. Dzięki temu dwa rozkazy mogą wykonywać się jednocześnie, oba w innych fazach.
- Przyspieszenia realizacji rozkazów
Tak, to główny cel. Umożliwienie wykonania rozkazów umożliwia przyspieszenie, które oblicza się jako stosunek czasu wykonywania rozkazów w procesorze niepotokowym do czasu realizacji w procesorze potokowym. W idealnym przypadku jest ono równe P - ilości podziałów / stopni / faz / zwał jak zwał.

12 Protokół MESI /Nie dotyczy

- Jest wykorzystywany do sterowania dostępem do magistrali w systemie SMP
- Zapewnia spójność pamięci cache w systemie SMP
- Służy do wymiany komunikatów w systemie MPP
- Chroni przed hazardem w proc superskalarnych

13 Mechanizm skoków opóźnionych /Forcu

- Polega na opóźnianiu wykonywania skoku do czasu wykonania rozkazu następnego za skokiem
Tak, cały ten mechanizm sprowadza się do opóźnienia efektu skoku o jeden rozkaz. Zapewnia to, że rozkaz następny po skoku zawsze będzie wykonywany w całości.
- Wymaga wstrzymania potoku na jeden takt.
Nie, mechanizm potoków nie musi być wstrzymywany. Mechanizm ten zmienia postać programu w trakcie kompilacji, ale na samą realizację potoku nie ma wpływu (afaik, not sure).
- Powoduje błąd na końcu pętli
Pfff, jak programista ssie palę to tak, jednak w założeniu tak się nie dzieje.
- Wymaga umieszczenia rozkazu NOP za rozkazem skoku lub reorganizację programu.
Tak, mechanizm sprowadza się do tego, i tylko do tego, patrz pierwsza odpowiedź.

14 Charakterystyczne cechy architektury MPP /Nie dotyczy

- Spójność pamięci podręcznej wszystkich węzłów
- **Fizycznie rozproszona PaO**
- Fizycznie rozproszona PaO, ale logicznie wspólna
- **Przesył komunikatów między procesorami**
- Niska skalowalność
- Jednorodny dostęp do pamięci wszystkich węzłów

15 Jak można ominąć hazard danych /Forcu

- **Poprzez rozgałęzienia**
Nie, rozgałęzienie to po prostu instrukcje typu IF, które tworzą takie rozgałęzienia. Mechanizm przewidywania rozgałęzień jest stosowany do usuwania hazardu sterowania związanego ze skokami i rozgałęzieniami.
- **Poprzez uproszczenie adresowania - adresowanie bezpośrednie.**
Bullshit. Nie wiem w czym miało by pomóc uproszczenia adresowania, poza pójsciem w stronę RISCu, ale na hazard to nie pomoże. Tym można tylko skrócić czas odwołania się do danych.
- **Przez zamianę rozkazów**
Tak, i na tym polega mechanizm skoków opóźnionych, które mogą program zmodyfikować (dodać rozkaz NOP) albo zoptymalizować, właśnie zamieniają rozkazy kolejnością.

16 Cechy architektury CISC /Forcu

- **Czy może być wykonana w VLIW**
Nie, architektura VLIW dotyczy mikroprocesorów i miała na celu jak największe zmniejszenie jednostki centralnej i jej rozkazów (RISC).
- **Czy występuje model wymiany danych typu pamięć - pamięć**
Tak, posiada również niewielką ilość rejestrów.
- **Jest mała liczba rozkazów**
Nie, w tej architekturze jest PEŁNA (complex) lista rozkazów. Niektóre z zaawansowanych pleceń nawet nie były wykorzystywane, i bum! tak powstał RISC.

17 Cechy architektury RISC /Forcu

- **Czy występuje model wymiany danych typu rej-rej**
Tak, a komunikacja z pamięcią operacyjną odbywa się wyłącznie za pomocą rozkazów LOAD i STORE
- **Jest mała liczba trybów adresowania**
Tak, raptem 4 w procesorze RISC I podczas gdy CISCi mogą mieć ich kilkanascie, w tym takie bardzo złożone.
- **Jest wykonywanych kilka rozkazów w jednym takcie**
*Tu jest haczyk - pierwszy procesor RISC I (1980) stawiał sobie za cel wykonanie jednego rozkazu w jednym takcie i dokładnie tak brzmiało jego założenie projektowe. Jednak jego fizyczna realizacja (1982) posiadała dwustopniowy potok. To raz.
Z drugiej strony wyłącznie 2+ potoków zapewnia równoległość. Jeden potok zapewnia tylko, że w każdym takcie procesora cos z niego wyjdzie, a nie że wykona się jednocześnie.*

- **Jest wykonywanych kilka rozkazów w jednym takcie (w danej chwili czasu)**
Chodzi o przetwarzanie potokowe. Patrz wyżej + w wykładach jako cecha tej architektury jest napisane "Intensywne wykorzystanie przetwarzania potokowego", co odnosi się do faktu, że obecnie nie ma procesora typu RISC, który go nie ma. Wg mnie prawda.
- **Jest wykonywanych kilka instrukcji procesora w jednym rozkazie assemblerowym**
Nic mi na ten temat nie wiadomo. Brzmi jednak zbyt hardo i odlegle od tematu zmniejszania ilości rozkazów.
- **Układ sterowania w postaci logiki sztywnej**
Tak.

18 Przepustowość (moc obliczeniowa) dużych komputerów jest podawana w /Forcu

- GFLOPS
- Liczbie instrukcji wykonywanych na sekundę
- Liczbie operacji zmiennoprzecinkowych na sekundę
- Mb/sek

To jest do zapamiętania na prosto - takie są standardy.

19 Podstawą klasyfikacji Flynna jest /Forcu

- Liczba jednostek przetwarzających i sterujących w systemach komputerowych
- Protokół dostępu do pamięci operacyjnej
- **Liczba strumieni rozkazów i danych w systemach komputerowych**
- Liczba modułów pamięci operacyjnej w systemach komputerowych

To po prostu należy zapamiętać. Kryterium klasyfikacji Flynna jest liczba strumieni rozkazów oraz liczba strumieni danych w systemie komputerowym. NIC WIĘCEJ, NIC MNIEJ. Albo inaczej: $Liczba\_strumieni \times (rozkazow + danych)$

20 Rozkazy wektorowe mogą być realizowane przy wykorzystaniu /Forcu

- **Macierzy elementów przetwarzających**
Tak, komputery macierzowe operują na rozkazach wektorowych.
- Zestawu procesorów superskalarnych
Procesory superskalarne w założeniu nie posiadają rozkazów wektorowych.
- **Technologii MMX**
Tak, jest to pochodna technologia modelu SIMD, wykonuje operacje na krótkich wektorach (64-bit)
- Sieci połączeń typu krata
Jest to sieć połączeń, która łączy jednostki przetwarzające w komputerze macierzowym. Raczej na wektorach na część komputera nie działa.
- **Potokowych jednostek arytmetycznych**
Tak, takie znajdują się w komputerach wektorowych.

21 Architektura superskalarna /Forczu

- Dotyczy systemów SMP
Zdecydowanie nie tylko. Architektura superskalarna wymaga mechanizmu potokowego, czyli dotyczy głównie architektury RISC.
- Wymaga zastosowania protokołu MESI
Nie, architektura superskalarna wymaga jedynie zastosowania co najmniej dwóch jednostek potokowych.
- **Umożliwia równoległe wykonywanie kilku rozkazów w jednym procesorze**
Tak, i taki jest cel jej istnienia. Umożliwia to mechanizm potokowy.
- Wywodzi się z architektury VLIW
Wręcz odwrotnie, to VLIW wykorzystuje architekturę superskalarną na której opiera swój podział rozkazów na paczki.

22 Klastry /Nie dotyczy

- Mają średnią skalowalność
- Wykorzystują model wspólnej pamięci
- **W węzłach mogą wykorzystywać systemy SMP**
- Do komunikacji między procesami wykorzystują przesył komunikatów
- Wykorzystują przełącznicę krzyżową jako sieć łączącą węzły
- **W każdym węźle posiadają pełną instalację systemu operacyjnego**

23 Pojęcie równoległości na poziomie rozkazów: /Forczu

- Dotyczy architektury MIMD
Nie, dotyczy ona mechanizmów potokowych (CISC i RISC), architektury superskalarnej oraz VLIW.
- **Odnosi się m.in. do przetwarzania potokowego**
Tak, ideą mechanizmu potoków jest zrównoleglenie rozkazów i możliwość wykonywania wielu z nich w tej samej chwili czasu.
- Dotyczy architektury MPP
Nie, patrz wyżej.
- **Dotyczy m.in. architektury superskalarnej**
Tak, patrz wyżej.

24 Systemy wieloprocessorowe z pamięcią wspólną /Nie dotyczy, ale leży blisko ostatniego wykładu

- Zapewniają jednnorodny dostęp do pamięci
- Mogą wykorzystywać procesory CISC
- Są wykorzystywane w klastrach
- Wykorzystują przesył komunikatów między procesorami
- Wykorzystują katalog do utrzymania spójności pamięci podręcznych

25 Hazard danych /Forczu

- **Czasami może być usunięty przez zmianę kolejności wykonania rozkazów**
Tak, służy do tego mechanizm skoków opóźnionych, który odbywa się na poziomie kompilacji programu.
- Nie występuje w architekturze superskalarnej
Występuje wszędzie tam gdzie jest potokowe przetwarzania rozkazów.
- Jest eliminowany przez zastosowanie specjalnego bitu w kodzie programu
Nic mi o tym nie wiadomo. Pewne dodatkowe bity są wykorzystywane w mechanizmie przewidywania rozgałęzień, który służy do eliminacji hazardu, jednak on to odbywa się PRZED realizacją programu i sprowadza się do zmiany kolejności wykonywania rozkazów przez kompilator. Nic nie dodaje do treści programu.
- Może wymagać wyczyszczenia potoku i rozpoczęcia nowej (...)
*Nie wiem jak hazard danych może cokolwiek wymagać skoro jest zjawiskiem ubocznym i je eliminujemy. Jeżeli jednak chodzi o metody eliminacji hazardu, jak mechanizmy skoków opóźnionych lub przewidywania rozgałęzień, nie wymagają czyszczenia potoku. Sprzętowa i programowa eliminacja hazardu jedynie może doprowadzić do **wstrzymania** napełniania potoku.*

26 Przetwarzanie wielowątkowe /Forczu

- **Zapewnia lepsze wykorzystanie potoków**
Tak, ma na celu minimalizację strat cykli w trakcie realizacji wątku, jakie mogą powstać na skutek:
  - *chybionych odwołań do pamięci podręcznej*
  - *błędów w przewidywaniu rozgałęzień*
  - *zależności między argumentami*
- **Minimalizuje straty wynikające z chybionych odwołań do pamięci podręcznej**
Tak, patrz wyżej.
- **Wymaga zwielokrotnienia zasobów procesora (rejstry, liczniki rozkazów, itp.)**
Niestety tak, jest to warunek sprzętowej realizacji wielowątkowości.
- Nie może być stosowane w przypadku hazardu danych
Nie, hazard danych wynika z zależności między argumentami, które są naturalnym ryzykiem przy stosowaniu mechanizmu potokowego. Nie powinny być blokowane z tego powodu, tym bardziej, że wielowątkowość ma dodatkowo chronić liczbę cykli przed zgubnym wpływem hazardu.

27 Okna rejestrów /Forczu

- Chronią przez hazardem danych
Lolnope, od tego są mechanizmy skoków opóźnionych i przewidywania rozgałęzień. Okno rejestrów zapewnia ciągle i optymalne wykonywanie procedur.
- Minimalizują liczbę odwołań do pamięci operacyjnej przy operacjach wywołania procedur
Tak, dokładnie do tego one służą. Rejestr niski procedury A staje się rejestrem wysokim procedury B itd. Innymi słowy, procedura A wywołuje procedurę B, i tak dalej. I po coś w tym wszystkim są rejestry globalne.
- Są charakterystyczne dla architektury CISC
Nie, zostały zaprojektowane specjalnie dla architektury RISC. Jako pierwszy posiadał je procesor RISC I.
- Są zamykane po błędnym przewidywaniu wykonania skoków warunkowych.
W mechanizmie prognozowania rozgałęzień jest możliwość błędnego przewidywania. Jednak błędna prognoza powoduje tylko zmianę strategii (przewidywanie wykonania lub niewykonania), a nie zamykanie okna.
- Są przesuwane przy operacjach wywołania procedur
Tak, z każdą nową wywołaną procedurą okno rejestrów przesuwane jest w dół (ze 137 do 0)

28 Tablica historii rozgałęzień /Forczu

- Zawiera m.in. adresy rozkazów rozgałęzień

Tak, tablica ta zawiera bit ważności, adres rozkazu rozgałęzienia, bity historii oraz adres docelowy rozgałęzienia.

- Pozwala zminimalizować liczbę błędnych przewidywań rozgałęzień w zagnieżdżonej pętli

Tak, z tego co wiem jest strategią dynamiczną i najbardziej optymalną ze wszystkich - skończony automat przewidywania rozgałęzień oparty na tej tablicy (z dwoma bitami historii) może być zrealizowany na dwóch bitach.

- Nie może być stosowana w procesorach CISC

Ten mechanizm służy zabezpieczeniu przed hazardem, który występuje w przetwarzaniu potokowym, a z tego korzystają zarówno CISC jak i RISC.

- Jest obsługiwana przez jądro systemu operacyjnego

Chyba nie, ten mechanizm znajduje się w sprzęcie procesora.

29 Rozkazy wektorowe /Forczu

- Nie mogą być wykonywane bez użycia potokowych jednostek arytmetycznych

Mogą. Komputery macierzowe ich nie posiadają i wykonują rozkazy wektorowe sprawnie.

- W komputerach wektorowych ich czas wykonania jest wprost proporcjonalny do długości wektora

Tak, na przykładzie rozkazu dodawania wektorów widać, że czas rośnie równomiernie wraz z ilością elementów wektora.

$$t_w = t_{start} + (n - 1) \times \tau$$

- Są charakterystyczne dla architektury SIMD

Tak, z niej się zrodziły, tak samo jak m.in. technologie MMX i SSE.

- Są rozkazami dwuargumentowymi i w wyniku zawsze dają wektor

Nie, mogą operować na 1 argumencie na przykład. Rozkaz może być też 3 argumentowy, jak rozkaz dodawania VADD. Pierwszym argumentem jest rejestr docelowy, zawartość pozostałych dwóch jest dodana.

30 Model SIMD /Forczu

- Był wykorzystywany tylko w procesorach macierzowych

Nie, o niego oparte są również m.in. procesory wektorowe, GPU, technologie MMX oraz SSE. Nie, był również wykorzystywany w komputerach wektorowych, rozszerzeniach SIMD oraz GPU.

- Jest wykorzystywany w multimedialnych rozszerzeniach współczesnych procesorów

- Jest wykorzystywany w heterogenicznej architekturze PowerXCell

- Zapewnia wykonanie tej samej operacji na wektorach argumentów

31 Przesył komunikatów /Nie dotyczy

- Ma miejsce w systemach MPP

- W systemach MPP II-giej generacji angażuje wszystkie procesory na drodze przesyłu

- Ma miejsce w klastrach

32 Cechami wyróżniającymi klastry są /Nie dotyczy

- niezależność programowa każdego węzła
- Fizycznie rozproszona, ale logicznie wspólna pamięć operacyjna
- Nieduża skalowalność
- Na ogół duża niezawodność

33 Systemy wieloprocessorowe z pamięcią rozproszoną /Nie dotyczy, ale leży blisko ostatniego wykładu

- Wyróżniają się bardzo dużą skalowalnością
- Są budowane z węzłów, którymi są klastry
- Realizują synchronicznie jeden wspólny program
- Wymagają zapewnienia spójności pamięci podręcznych pomiędzy węzłami

34 Problemy z potokowym wykonywaniem rozkazów skoków (rozgałęzień) mogą być wyeliminowane lub ograniczone przy pomocy /Forczu

- Zapewnienia spójności pamięci podręcznej
Nie, to problem komputerów wieloprocessorowych.
- Tablicy historii rozgałęzień
Tak, to najprawdopodobniej najlepszy służący ku temu mechanizm. Stara się przewidywać czy skok będzie wykonany bądź nie, wykorzystuje do tego kilka strategii.
- Techniki wyprzedzającego pobrania argumentu
Nie, ten mechanizm służy do eliminacji hazardu danych - zależności między argumentami.
- Wystawienia do programu rozkazów typu „nic nie rób”
Tak, tym rozkazem jest NOP i jest wstawiany przez mechanizm skoków opóźnionych, który służy do zabezpieczania potoku.
- Protokołu MESI
Nie, on jest od zapewnienia spójności pamięci wspólnej czy jakos tak.
- Wykorzystania techniki skoków opóźniających
Tak, umożliwia ona modyfikację programu (wstawienie rozkazu NOP), albo jego optymalizację (zamiana kolejności wykonywania rozkazów.) Mechanizm ten opóźnia efekt skoku o jeden rozkaz, co zapewnia, że rozkaz po skoku będzie w całości wykonany.
- Technologii MMX

35 W architekturze ccNUMA /Nie dotyczy

- Każdy procesor ma dostęp do pamięci operacyjnej każdego węzła
- Spójność pamięci pomiędzy węzłami jest utrzymywana za pomocą protokołu MESI
- Dane są wymieniane między węzłami w postaci linii pamięci podręcznej
- Pamięć operacyjna jest fizycznie rozproszona pomiędzy węzłami, ale wspólna logicznie

36 Dla sieci systemowych (SAN) są charakterystyczne /Nie dotyczy

- Przesył komunikatów w trybie zdalnego DMA
- Bardzo małe czasy opóźnień
- Topologia typu hipersześcian
- Niska przepustowość

37 W systemach wieloprocessorowych katalog służy do /Nie dotyczy

- Śledzenia adresów w protokole MESI
- Sterowania przesyłem komunikatów
- Utrzymania spójności pamięci w systemach o niejednorodnym dostępie do pamięci
- Realizacji dostępu do nielokalnych pamięci w systemach NUMA

38 W procesorach superskalarnych /Forcu

- Jest możliwe równoległe wykonywanie kilku rozkazów w jednym procesorze (rdzeniu)
Tak, właśnie taka jest idea stworzenia procesorów superskalaranych, by móc w jednym takcie wykonać > 1 liczby instrukcji.
- Rozszerzenia architektury wykorzystujące model SIMD umożliwiają wykonanie rozkazów wektorowych
- Nie występuje prawdziwa zależność danych
Niestety występuje, i prawdę mówiąc, występuje tutaj każdy rodzaj zależności między rozkazami: prawdziwa zależność danych, zależność wyjściowa oraz antyzależność.
- Mogą wystąpić nowe formy hazardu danych: zależności wyjściowe między rozkazami oraz antyzależności
Tak, patrz wyżej.

39 Efektywne wykorzystanie równoległości na poziomie danych umożliwiają /Forcu

- Komputery wektorowe
- Komputery macierzowe
- Klastry
- Procesory graficzne
- Rozszerzenia SIMD procesorów superskalarnych

Ogółem zastosowanie tej równoległości jest możliwe gdy mamy do czynienia z wieloma danymi, które mogą być przetwarzane w tym samym czasie. A grafika, wektory, macierze itp. do takich należą.

40 Wielowątkowość współbieżna w procesorze wielopotokowym zapewnia /Forczu

- **Możliwość wprowadzenia rozkazów różnych wątków do wielu potoków**
Tak, jest to charakterystyczna cecha tego typu wielowątkowości. Z kolei wielowątkowości grubo- i drobnoziarniste umożliwiają wprowadzenie do wielu potoków wyłącznie jednego wątku (w jednym takcie!)
- **Realizację każdego z wątków do momentu wstrzymania któregoś rozkazu z danego wątku** *Tak, wątek jest realizowany do momentu wstrzymania rozkazu. Tę samą cechę posiada wielowątkowość gruboziarnista. Z kolei wielowątkowość drobnoziarnista w kolejnych taktach realizuje naprzemiennie rozkazy kolejnych wątków.*
- **Przełączanie wątków co takt**
Nie, to umożliwia tylko wielowątkowość drobnoziarnista.
- **Automatyczne przemianowanie rejestrów**
Głowy nie dam, ale chyba żadna wielowątkowość nie zapewnia automatycznego przemianowania.

41 Architektura CUDA Forczu

- **Umożliwia bardzo wydajne wykonywanie operacji graficznych**
Tak, ta architektura jest rozwinięciem mechanizmów wektorowych oraz macierzowych i jest przeznaczona specjalnie dla przetwarzania grafiki.
- **Stanowi uniwersalną architekturę obliczeniową połączoną z równoległym modelem programistycznym**
Tak, pomimo specjalizacji graficznej, architektura ta jest uniwersalna i zdolna do wszystkiego. Procesory posiadają uniwersalne programy obliczeniowe, a CUDA posiada model programistyczny (oraz podział programu na 5 faz). Składa się on z:
  - Kompilatora NVCC
  - Podział programu na kod wykonywany przez procesor (host code) oraz kartę graficzną (kernel)
  - realizacja obliczeń równoległych wg modelu SIMT (Single Instruction Multiple Threading)
- **Realizuje model obliczeniowy SIMT**
Tak, patry wyżej. Działanie: wiele niezależnych wątków wykonuje tę samą operację. Architektura posiada również mechanizm synchronizacji wątków (barrir synchronization) dla komunikacji oraz współdzielona pamięć.
- **Jest podstawą budowy samodzielnych, bardzo wydajnych komputerów**
Komputery CUDA nie są ogólnego zastosowania, tylko do ogólnych problemów numerycznych. Na pewno nie są podstawą, bo np. komputer rozwymagają

42 Spójność pamięci podręcznych w procesorze wielordzeniowym może być m.in. zapewniona za pomocą /Raczej nie dotyczy

- **Przełącznicy krzyżowej**
Nie, to tylko jakies rozwiązanie sieci połączeń.
- **Katalogu**
Nie, to bardziej zaawansowany shit służący do komunikacji.
- **Protokołu MESI**
Tak, i tylko to do tego służy.
- **Wspólnej magistrali**
Nie, ona służy do kominukacji i synchronizacji (?) dostępu do pamięci.

43 Metoda przemianowania rejestrów jest stosowana w celu eliminacji /Forczu

- Błędne przewidywania rozgałęzień
Nie, do tego służy m.in. tablica historii rozgałęzień.
- Chybionego odwołania do pamięci podręcznej
Nie, to jest problem architektury VLIW i eliminuje się do przez przesunięcie rozkazów LOAD jak najwyżej, tak aby zminimalizować czas ewentualnego oczekiwania
- Prawdziwej zależności danych
Nie, od tego jest metoda wyprzedzającego pobierania argumentu.
- Zależności wyjściowej między rozkazami
Tak, ta metoda eliminuje powyższy i poniższy problem. Polega na dynamicznym przypisywaniu rejestrów do rozkazów.
- Antyzależności między rozkazami
Patrz wyżej.

44 W systemach wieloprocessorowych o architekturze CC-NUMA /Nie dotyczy

- Spójność pamięci wszystkich węzłów jest utrzymywana za pomocą katalogu
- Pamięć operacyjna jest rozproszona fizycznie pomiędzy węzłami, ale wspólna logicznie
- Każdy procesor ma bezpośredni dostęp do pamięci operacyjnej każdego węzła
- Dane są wymieniane między węzłami w postaci linii pamięci podręcznej

45 W tablicy historii rozgałęzień z 1 bitem historii można zastosować następujący algorytm przewidywania (najbardziej złożony) /Forczu

- Skok opóźniony
Nie, skoki opóźnione nie służą do przewidywania rozgałęzień, są zupełnie innym mechanizmem eliminacji hazardu.
- Przewidywanie, że rozgałęzienie (skok warunkowy) zawsze nastąpi
Nie, to strategia statyczna, która może być wykonywana gdy adres rozkazu rozgałęzienia NIE jest w tablicy. Nie wykorzystuje bitu historii.
- Przewidywanie, że rozgałęzienie nigdy nie nastąpi
Nie, to strategia statyczna, która może być wykonywana gdy adres rozkazu rozgałęzienia NIE jest w tablicy. Nie wykorzystuje bitu historii.
- Przewidywanie, że kolejne wykonanie rozkazu rozgałęzienia będzie przebiegało tak samo jak poprzednie
Tak, i to jest wszystko na co stać historię 1-bitową. Historia 2-bitowa umożliwia interpretację:
  - historii ostatniego wykonania skoku - tak lub nie
  - przewidywania następnego wykonania skoku - tak lub nie*A zamiana strategii następuje dopiero po drugim błędzie przewidywania.*
- Wstrzymanie napełniania potoku
Nie, wstrzymywanie potoku mogą spowodować algorytmy zajmujące się eliminacją hazardu danych - zależności między argumentami.

46 Do czynników tworzących wysoką niezawodność klastrów należą /Nie dotyczy

- Mechanizm mirroringu dysków
- Dostęp każdego węzła do wspólnych zasobów(pamięci zewnętrznych)
- Redundancja węzłów
- Mechanizm "heartbeat"
- Zastosowanie procesorów wielordzeniowych w węzłach

Opracowanie wykładów

Historia rozwoju komputerów

1. Liczydło
2. Pascalina - maszyna licząca Pascala (dodawanie i odejmowanie)
3. Maszyna mnożąca Leibniza (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie, pierwiastek kwadratowy)
4. Maszyna różnicowa - Charles Babbage, obliczanie wartości matematycznych do tablic
5. Maszyna analityczna - Charles Babbage, programowalna za pomocą kart perforowanych
6. Elektryczna maszyna sortująca i tabelaryzująca Holleritha 1890
7. Kalkulator elektromechaniczny Mark I, tablicowanie funkcji, całkowanie numeryczne, rozwiązywanie równań różniczkowych, rozwiązywanie układów równań liniowych, analiza harmoniczna, obliczenia statystyczne
8. Maszyny liczące Z1: pamięć mechaniczna, zmiennoprzecinkowa reprezentacja liczb, binarna jednostka zmiennoprzecinkowa
9. Z3: Pierwsza maszyna w pełni automatyczna, kompletna w sensie Turinga, pamięć przekątnikowa
10. Colossus i Colossus 2
11. ENIAC
12. EDVAC - J. von Neumann (wtedy utworzył swoją architekturę)
13. UNIVAC I (pierwszy udany komputer komercyjny)
14. IBM 701, potem 709
15. po 1955 zaczyna się zastosowanie tranzystorów w komputerach (komputery II generacji)
16. po 1965 komputery III generacji z układami scalonymi
17. od 1971 komputery IV generacji - z układami scalonymi wielkiej skali integracji VLSI

Architektura CISC

Znaczenie

Complex Instruction Set Computers

Przyczyny rozwoju architektury CISC

- Drogie, małe i wolne pamięci komputerów
- Rozwój wielu rodzin komputerów
- Duża popularność mikroprogramowalnych układów sterujących (prosty w rozbudowie)
- Dążenie do uproszczenia kompilatorów. Im więcej będzie rozkazów maszynowych odpowiadających instrukcjom języków wyższego poziomu tym lepiej.

Cechy architektury CISC

- Duża liczba rozkazów (z czego te najbardziej zaawansowane i tak nie były używane)
- Duża ilość trybów adresowania (związane z modelem obliczeń)
- Duży rozrzut cech rozkazów w zakresie:
  - złożoności
  - długości (szczególnie to - nawet kilkanaście bajtów)
  - czasów wykonania
- Model obliczeń pamięć - pamięć
- Niewiele rejestrów - były droższe niż komórki pamięci i przy przełączaniu kontekstu obawiano się wzrostu czasu przełączania kontekstu (chowanie rejestrów na stos i odwrotnie)

CIEKAWOSTKA: Przeanalizowano jakieś tam programy i w procesorze VAX 20% najbardziej złożonych rozkazów odpowiadało za 60% kodu, stanowiąc przy tym ok 0.2% wywołań. W procesorze MC68020 71% rozkazów nie zostało nawet użytych w badanych programach

Architektura RISC

Znaczenie

Reduced Instruction Set Computers

Przyczyny rozwoju

- Poszukiwanie optymalnej listy rozkazów
- Chęć wykonania mikroprocesora o funkcjach pełnego ówczesnego procesora

Pierwszy procesor RISC

Procesor RISC I (1980), D. Patterson (Berkeley University)

Założenia projektowe:

- Wykonanie jednego rozkazu w jednym cyklu maszynowym
- Stały rozmiar rozkazów – uproszczenie metod adresacji
- Model obliczeń rejestr – rejestr: komunikacja z pamięcią operacyjną tylko za pomocą rozkazów LOAD i STORE.
- Wsparcie poprzez architekturę języków wysokiego poziomu.

Efekty realizacji fizycznej:

- 44 420 tranzystorów (ówczesne procesory CISC zawierały ok. 100 000 tranzystorów)
- lista rozkazów = 32 rozkazy
- dwustopniowy potok – strata tylko 6% cykli zegara, zamiast 20% (w związku z realizacją skoków)

Cechy architektury RISC

1. Stała długość i prosty rozkaz formatu
2. Nieduża liczba trybów adresowania
3. Niezbyt obszerna lista rozkazów
4. Model obliczeń rejestr-rejestr - dostęp do pamięci operacyjnej tylko w rozkazach LOAD i STORE
5. Duży zbiór rejestrów uniwersalnych
6. Układ sterowania – logika sztywa
7. Intensywne wykorzystanie przetwarzania potokowego
8. Kompilatory o dużych możliwościach optymalizacji potoku rozkazów

Format rozkazu procesora RISC I

7	1	5	5	1	13
OPCODE	SCC	DEST	SRC1	IMM	SRC2

- OPCODE – kod rozkazu
- SCC – ustawianie (lub nie) kodów warunków
- DEST – nr rejestru wynikowego
- SRC1 – nr rejestru zawierającego pierwszy argument
- IMM – wskaźnik natychmiastowego trybu adresowania
- SRC2 – drugi argument lub nr rejestru (na 5 bitach)

Realizacja wybranych rozkazów

Rozkazy arytmetyczne

- Tryb rejestrowy: (IMM=0) $R[DEST] \leftarrow R[SRC1] \text{ op } R[SRC2]$
- Tryb natychmiastowy: (IMM=1) $R[DEST] \leftarrow R[SRC1] \text{ op } SRC2$

Rozkazy komunikujące się z pamięcią

- LOAD $R[DEST] \leftarrow M[AE]P$
- STORE $M[AE] \leftarrow R[DEST]$

Adres efektywny

- Tryb z przesunięciem $AE = R[SRC1] + SRC2 = RX + S2$
- Inny zapis powyższego $AE = RX + S2$
- Tryb absolutny $AE = R0 + S2 = S2 \text{ (} R0 \equiv 0 \text{)}$
- Tryb rejestrowy pośredni $AE = RX + 0 = RX$

Tryb absolutny oraz tryb rejestrowy pośredni są przypadkami szczególnymi.

Logiczna organizacja rejestrów procesora RISC I

Okno rejestrów

Tabela 1: Rejestry

6	Wysokie	R31
10	Lokalne	
6	Niskie	
10	Globalne	R9
		R0

Tabela 2: Rejestry fizyczne

137	↑ Okno rejestrów	
	Wysokie	R31
	Lokalne	
	Niskie	
	Globalne	
0	↓	R0

Mechanizmy potokowe

Realizacja rozkazów w procesorze niepotokowym

Rozkazy wykonywane są liniowo w czasie - jeden po drugim, w takiej kolejności w jakiej przyjdą do procesora.

Potokowe wykonanie rozkazów dla prostej organizacji cyklu rozkazowego

Prosty podział procesora na moduły:

- S1 - pobranie rozkazu
- S2 - wykonanie rozkazu

Zakładając, że czas pracy obu modułów jest równy, wówczas 3 rozkazy mogą zostać wykonane w 2 okresach.

1 T - pobranie i wykonanie rozkazu. W momencie gdy pierwszy rozkaz zostanie pobrany, w chwili 0.5 T S1 może pobrać kolejny.

Podział cyklu rozkazowego na większą liczbę faz

Na przykładzie cyklu rozkazowego komputera Amdahl 470

1. Pobranie rozkazu
2. Dekodowanie rozkazu
3. Obliczenie adresu efektywnego
4. Pobranie argumentów
5. Wykonanie operacji
6. Zapis wyniku

Zasada działania jest dokładnie taka sama jak w przypadku podziału na dwie fazy. Załóżmy, że jeden rozkaz wykonuje się w 7iu taktach zegarowych. $1 T = 7 F$. Wówczas w momencie gdy rozkaz numer 1 znajduje się w 5tym takcie wykonania rozkaz numer 5 może zostać pobrany.

Tabela 3: Zobrazowanie potoku

Rozkazy	Fazy zegarowe						
	1	2	3	4	5	6	7
S1	r1	r2	r3	r4	r5	r6	r7
S2		r1	r2	r3	r4	r5	r6
S3			r1	r2	r3	r4	r5
S4				r1	r2	r3	r4
S5					r1	r2	r3
S6						r1	r2

Analiza czasowa potokowej realizacji ciągu rozkazów

Założenia

- **P** - liczba faz
- **T** - okres
- $\frac{T}{P} = \tau$ - czas wykonania pojedynczej fazy

$(n - 1) \times \tau$ - czas rozpoczęcia wykonywania n -tego rozkazu.

Czas wykonywania rozkazów

- W procesorze niepotokowym
 $t = n \times T$ - dla n rozkazów
- W procesorze potokowym dla idealnego przypadku, gdy $\tau = \frac{T}{P}$
 $t = (n - 1) \times \tau = (n - 1 + P) \times \frac{T}{P}$

Przyspieszenie dla potokowego wykonania rozkazów

Przyspieszenie jest stosunkiem czasu wykonywania rozkazów dla procesora niepotokowego do czasu dla procesora potokowego.

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n \times T}{(n-1+P) \times \frac{T}{P}} = P$$

Maksymalne przyspieszenie (dla modelu idealnego) jest równe ilości faz.

Problemy z potokową realizacją rozkazów

Problemem związanym z realizacją potokową jest **zjawisko hazardu**.

- **Hazard sterowania** – problemy z potokową realizacją skoków i rozgałęzień.
- **Hazard danych** – zależności między argumentami kolejnych rozkazów
- **Hazard zasobów** – konflikt w dostępie do rejestrów lub do pamięci

Rozwiązanie problemu hazardu

- Skoki opóźnione
- Przewidywanie rozgałęzień

Skoki opóźnione

Założenia

- Rozkaz następny po skoku jest zawsze całkowicie wykonywany
- To znaczy, że efekt skoku jest opóźniony o jeden rozkaz

Działanie

Zmienia kod programu w trakcie kompilacji, jeśli widzi taką potrzebę. Sprowadza się to do dwóch możliwości:

- Modyfikacji programu - dodanie rozkazu NOP po instrukcji skoku JMP
- Optymalizacji programu - zmiany kolejności wykonywania rozkazów

Przewidywanie rozgałęzień

1. Strategie statyczne

- przewidywanie, że rozgałęzienie (skok warunkowy) zawsze nastąpi
- przewidywanie, że rozgałęzienie nigdy nie nastąpi
- podejmowanie decyzji na podstawie kodu rozkazu rozgałęzienia (specjalny bit ustawiany przez kompilator)

2. Inne strategie

- przewidywanie, że skok wstecz względem licznika rozkazów zawsze nastąpi

- przewidywanie, że skok do przodu względem licznika rozkazów nigdy nie nastąpi

3. Strategie dynamiczne

- Tablica historii rozgałęzień.

Tablica historii rozgałęzień

Składa się z:

- Bit ważności
- Adres rozkazu rozgałęzienia
- Bity historii
- Adres docelowy rozgałęzienia (opcja)

Operacje wykonywane na tablicy historii rozgałęzień

- Sprawdzenie, czy adres rozkazu rozgałęzienia jest w tablicy
  - **Nie** – wtedy:
    - * przewidywanie rozgałęzienia jest wykonywane według jednej ze strategii statycznych
    - * do tablicy jest wpisywany adres rozkazu rozgałęzienia, informacja o wykonaniu/niewykonaniu rozgałęzienia (bit historii) i (opcjonalnie) adres docelowy rozgałęzienia
  - **Tak** - wtedy:
    - * przewidywanie rozgałęzienia jest wykonywane według bitów historii
    - * do tablicy jest wpisywana informacja o wykonaniu/niewykonaniu rozgałęzienia (uaktualnienie bitów historii)
- 1 bit historii - algorytm przewidywania rozgałęzień dla jednego bitu historii - kolejne wykonanie rozkazu rozgałęzienia będzie przebiegało tak samo jak poprzednie.
- 2 bity historii
  - algorytm przewidywania rozgałęzień dla dwóch bitów historii bazuje na 2-bitowym automacie skończonym.
  - Interpretacja dwóch bitów historii (x y):
    - * y: historia ostatniego wykonania skoku (0 – nie, 1 – tak)
    - * x: przewidywanie następnego wykonania skoku (0 – nie, 1 – tak)
    - * Ogólna zasada przewidywania - zmiana strategii następuje dopiero po drugim błędzie przewidywania.

Metody rozwiązywania hazardu danych

Co to jest?

Hazard danych - zależności między argumentami kolejnych rozkazów wykonywanych potokowo.

Metody usuwania hazardu danych

Jest kilka sposobów:

- Sprzętowe wykrywanie zależności i wstrzymanie napełniania potoku
- Wykrywanie zależności na etapie kompilacji i modyfikacja programu (np. dodanie rozkazu NOP)
- Wykrywanie zależności na etapie kompilacji, modyfikacja i optymalizacja programu (np. zamiana kolejności wykonywania rozkazów)
- Wyprzedzające pobieranie argumentów (zastosowanie szyny zwrotnej)

Problem

Jeśli faza wykonania rozkazu nie będzie mogła być wykonana w jednym takcie (np. dla rozkazów zmien-noprzecinkowych), to zachodzi konieczność wstrzymania napełniania potoku.

Architektura superskalarna

Co to jest?

Architektura umożliwiająca wykonanie w jednym takcie większej od 1 liczby instrukcji.

Cechy architektury superskalarnej

- Możliwość wykonania kilku rozkazów w jednym takcie, co powoduje konieczność:
  - Kilku jednostek potokowych
  - Załadowania kilku rozkazów z pamięci operacyjnej w jednym takcie procesora

Zależności między rozkazami

- **Prawdziwa zależność danych - *Read After Write (RAW)***
Występuje w momencie kiedy jeden rozkaz wymaga argumentu obliczanego przez poprzedni rozkaz. Opóźnienie eliminowane za pomocą "wyprzedzającego pobierania argumentu" - dana nie jest zapisywana do rejestru, tylko pobierana bezpośrednio z
- **Zależność wyjściowa - *Write After Write (WAW)***
Gdy rozkazy zapisujące dane do tego samego rejestru wykonują się równolegle to drugi z nich musi czekać aż pierwszy się zakończy. Układ sterujący musi kontrolować tego typu zależność.
- **Antyzależność - *Write After Read (WAR)***
W przypadku gdy pierwszy rozkaz czyta wartość rejestru, a drugi zapisuje coś do tego rejestru i oba wykonują się równolegle, to drugi musi czekać aż pierwszy odczyta swoje.

Wnioski

- Dopuszczenie do zmiany kolejności rozpoczynania wykonania (wydawania) rozkazów i / lub zmiany kolejności kończenia rozkazów prowadzi do możliwości wystąpienia zależności wyjściowej lub antyzależności.
- Zawartości rejestrów nie odpowiadają wtedy sekwencji wartości, która winna wynikać z realizacji programu

Metody eliminacji zależności

1. Metoda przemianowania rejestrów

- Stosowana w przypadku zwielokrotnienia zestawu rejestrów.
- Rejestry są przypisywane dynamicznie przez procesor do rozkazów.
- Gdy wynik rozkazu ma być zapisany do rejestru Rn, procesor angażuje do tego nową kopię tego rejestru.
- Gdy kolejny rozkaz odwołuje się do takiego wyniku (jako argumentu źródłowego), rozkaz ten musi przejść przez proces przemianowania.
- Przemianowanie rejestrów eliminuje antyzależność i zależność wyjściową.

Architektura VLIW

Co to jest?

VLIW - Very Long Instruction Word.

Cechy

- Wspólna pamięć operacyjna
- Szeregowanie rozkazów

Szeregowanie rozkazów przez kompilator

- Podział rozkazów programu na grupy
- Sekwencyjne wykonywanie grup
- Możliwość równoległej realizacji rozkazów w ramach grupy
- Podział grupy na paczki
- Paczka = 3 rozkazy + szablon ($3 \times 41 + 5 = 128$ bitów)
- Szablon - informacja o jednostkach funkcjonalnych, do których kierowane mają być rozkazy i ewentualna informacja o granicach grup w ramach paczki

Redukcja skoków warunkowych - predykcja rozkazów

Rozkazy uwarunkowane - uwzględnianie warunku w trakcie realizacji rozkazu.

Spekulatywne wykonanie rozkazów LOAD

- Problem: chybione odwołania do PaP (cache) i konieczność czekania na sprowadzenie do PaP linii danych
- Rozwiązanie: przesunięcie rozkazów LOAD jak najwyżej, aby zminimalizować czas ewentualnego oczekiwania.
- Rozkaz CHECK sprawdza wykonanie LOAD (załadowanie rejestru)

Wielowątkowość

Co to jest?

- Cecha systemu operacyjnego umożliwiająca wykonywanie kilku wątków w ramach jednego procesu
- Cecha procesora oznaczająca możliwość jednoczesnego wykonywania kilku wątków w ramach jednego procesora (rdzenia)

Sprzętowa realizacja wielowątkowości

Celem współbieżnej realizacji dwóch (lub więcej) wątków w jednym procesorze (rdzeniu) jest minimalizacja strat cykli powstałych w trakcie realizacji pojedynczego wątku w wyniku:

- chybionych odwołań do pamięci podręcznej,
- błędów w przewidywaniu rozgałęzień,
- zależności między argumentami kolejnych rozkazów

Wielowątkowość gruboziarnista

Coarse-grained multithreading

- Przełączanie wątków następuje przy dłuższym opóźnieniu wątku w potoku (np. chybione odwołanie do pamięci podręcznej (nawet L2))
- W niektórych rozwiązaniach rozpoczęcie nowego wątku następuje dopiero po opróżnieniu potoku
- Zaletą jest prostota procesu przełączania wątków
- Wadą takiego rozwiązania są straty czasu przy krótszych opóźnieniach potoku

Wielowątkowość drobnoziarnista

Fine-grained multithreading

- Przełączanie wątków następuje po każdym rozkazie
- Wątek oczekujący (np. na dostęp do pamięci) jest pomijany
- Zaletą jest unikanie strat nawet przy krótkich opóźnieniach wątków
- Istotnym wymaganiem dla procesora jest szybkie (w każdym taktie) przełączanie wątków
- Pewną wadą jest opóźnienie realizacji wątków w pełni gotowych do wykonania

Warunki sprzętowej realizacji wielowątkowości

- powielenie zestawów rejestrów uniwersalnych (lub powielenie tabel mapowania rejestrów)
- powielenie liczników rozkazów
- powielenie układów dostępu do pamięci podręcznej (tabel stron)
- powielenie sterowników przerw

Wielowątkowość w procesorze dwupotokowym

Reguły realizacji i przełączania wątków:

1. Wielowątkowość gruboziarnista
  - wątek realizowany w kolejnych taktach do momentu wstrzymania rozkazu
  - do obu potoków wprowadzane są rozkazy tylko jednego wątku (w jednym takcie!)
2. Wielowątkowość drobnoziarnista
  - w kolejnych taktach realizowane są naprzemiennie rozkazy kolejnych wątków (przełączanie wątków co takt)
  - do obu potoków wprowadzane są rozkazy tylko jednego wątku (w jednym takcie!)
3. Wielowątkowość współbieżna (SMT -Simultaneous multithreading)
  - wątek realizowany do momentu wstrzymania rozkazu
  - do obu potoków w jednym takcie mogą być wprowadzane rozkazy różnych wątków

Mankamenty współbieżnej wielowątkowości

- Rywalizacja wątków w dostępie do pamięci podręcznej - mniejsza wielkość PaP przypadająca na wątek
- Większe zużycie energii (w porównaniu z procesorami dwurdzeniowymi)
- Możliwość monitorowania wykonania jednego wątku przez inny wątek (złośliwy), poprzez wpływ na współdzielone dane pamięci podręcznej - kradzież kluczy kryptograficznych

Klasyfikacja komputerów równoległych

Formy równoległości w architekturze komputerów

Równoległość na poziomie rozkazów

Wykonywanie w danej chwili wielu rozkazów w jednym procesorze.

- Mechanizmy potokowe - w procesorach CISC i RISC
- Architektura superskalarna i VLIW

Równoległość na poziomie procesorów

Wykonywanie w danej chwili wielu rozkazów w wielu procesorach.

- Komputery wektorowe
- Komputery macierzowe
- Systemy wieloprocessorowe
- Klastry (systemy wielokomputerowe)

Rodzaje równoległości w aplikacjach

Równoległość poziomu danych

DLP - Data Level Parallelism.

Pojawia się kiedy istnieje wiele danych, które mogą być przetwarzane w tym samym czasie.

Równoległość poziomu zadań

TLP - Task Level Parallelism.

Pojawia się kiedy są tworzone zadania, które mogą być wykonywane niezależnie i w większości równolegle.

Drogi wykorzystania równoległości aplikacji w architekturze komputerów

- **Równoległość poziomu rozkazów** (ILP - InstructionLevel Parallelism) - odnosi się do przetwarzania potokowego i superskalarnego, w których w pewnym (niewielkim) stopniu wykorzystuje się równoległość danych.
- **Architektury wektorowe i procesory graficzne** - wykorzystują równoległość danych poprzez równoległe wykonanie pojedynczego rozkazu na zestawie danych.
- **Równoległość poziomu wątków** (TLP - ThreadLevel Parallelism) - odnosi się do wykorzystania równoległości danych albo równoległości zadań w ściśle połączonych systemach (ze wspólną pamięcią), które dopuszczają interakcje między wątkami.
- **Równoległość poziomu zleceń** (RLP - RequestLevel Parallelism) - odnosi się do równoległości zadań określonych przez programistę lub system operacyjny. Ta forma równoległości jest wykorzystywana w systemach luźno połączonych (z pamięcią rozproszoną) i klastrach.

Klasyfikacja Flynna

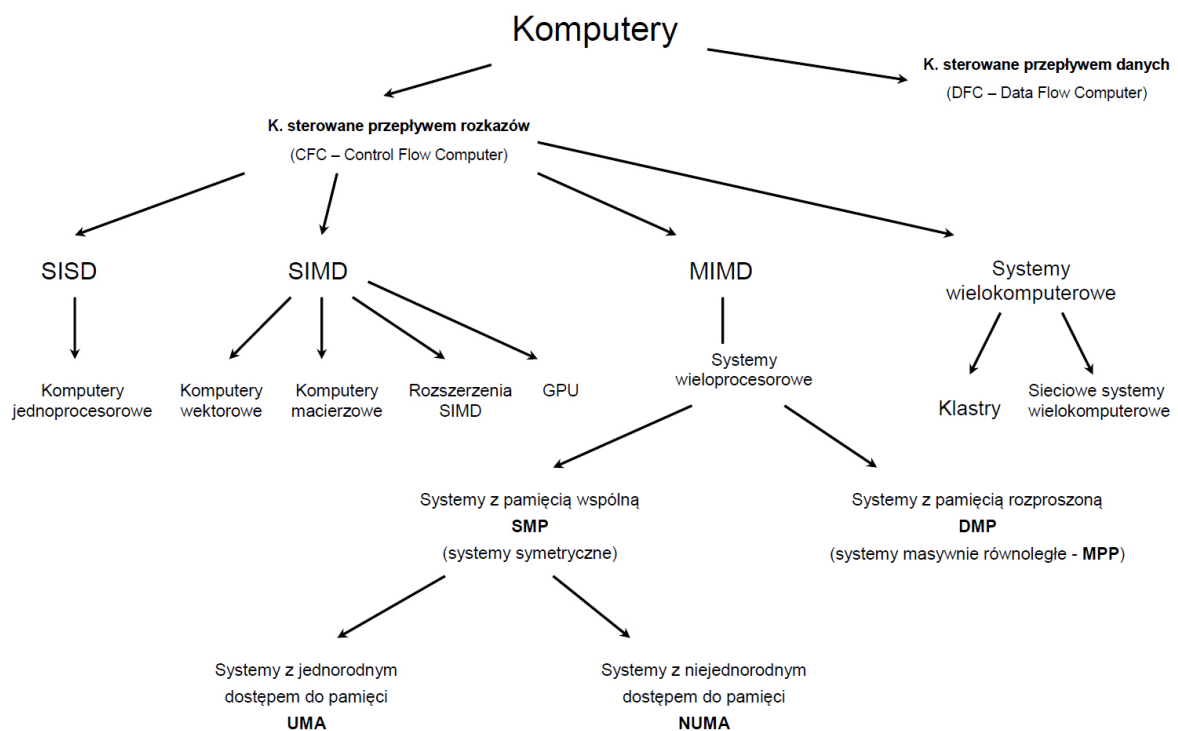
M. Flynn, 1966

Kryterium klasyfikacji

Liczba strumieni rozkazów i liczba strumieni danych w systemie komputerowym

- SIMD: Single Instruction, Multiple Data Stream
- MISD: Multiple Instruction, Single Data Stream
- MIMD: Multiple Instruction, Multiple Data Stream

Klasyfikacja opisowa

Architektura SIMD

Co to jest?

Cecha wyróżniająca dla programisty - rozkazy wektorowe (rozkaazy z argumentami wektorowymi).
Dwa różne podejścia do sprzętowej realizacji rozkazów wektorowych:

- Komputery (procesory) macierzowe
- Komputery wektorowe

Idee realizacji obu (macierzowy i wektorowy):

$$c_1 = a_1 + b_1$$

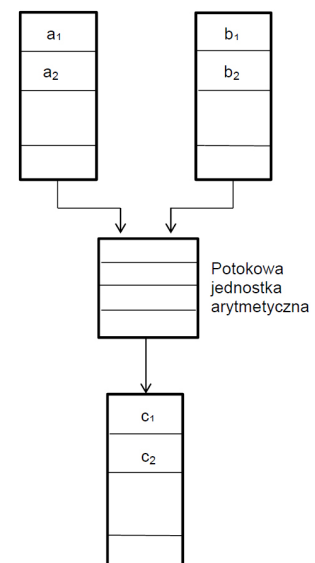
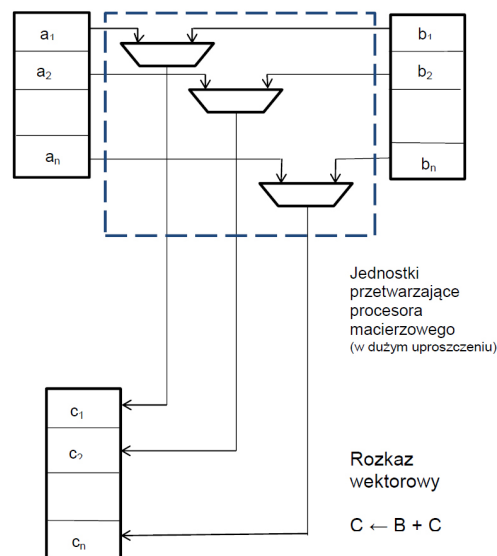
$$c_2 = a_2 + b_2$$

$$c_3 = a_3 + b_3$$

...

$$c_n = a_n + b_n$$

VADD C, B, A

Komputery wektorowe

Lokalizacja wektorów danych

- Pamięć operacyjna
- Rejestry wektorowe

Przykład rozkazu

Rozkaz dodawania wektorów: VADDF A,B,C,n

Czas wykonania: $t_w = t_{start} + (n - 1) \times \tau$

W komputerze macierzowym czas wykonywania tego rozkazu jest równy *const*.

Przyspieszenie

Przyspieszenie jest stosunkiem czasu wykonywania w komputerze klasycznym (szeregowo) do czasu wykonywania w komputerze wektorowym.

$$a = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{15 \times \tau \times n}{t_{start} + (n-1) \times \tau} = 15$$

Przepustowość

Przepustowość (moc obliczeniowa) jest stosunkiem ilości operacji zmiennoprzecinkowych do czasu ich wykonania.

$$Przep = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n}{t_{start} + (n-1) \times \tau} = \frac{1}{\tau}$$

Podsumowanie

1. Hardware

- rozkazy wektorowe
- duża liczba potokowych jednostek arytmetycznych
- duża liczba rejestrów

2. Software

- klasyczne języki: Fortran, C
- klasyczne algorytmy
- kompilatory wektoryzujące

Zastosowanie

- Numeryczna symulacja ośrodków ciągłych
- Równania różniczkowe, równania różnicowe, układy równań algebraicznych (rachunek macierzowy)
- Dziedziny zastosowań:
  - prognozowanie pogody
  - symulacja aerodynamiczna
  - sejsmiczne poszukiwania ropy naftowej i innych surowców
  - symulacja reakcji jądrowych
  - medycyna i farmacja
  - obliczenia inżynierskie dużej skali

Komputery macierzowe

Co to jest?

Architektura komputerów macierzowych - model SIMD w dwóch wariantach:

- SIMD - DM (z pamięcią rozproszoną)
- SIMD - SM (z pamięcią wspólną)

Elementy komputera macierzowego

1. **Jednostka sterująca** - procesor wykonujący rozkazy sterujące i skalarne oraz inicjujący wykonanie rozkazów wektorowych w sieci elementów przetwarzających.
2. **Elementy przetwarzające** (procesorowe) - jednostki arytmetyczno-logiczne wykonujące operacje elementarne rozkazów wektorowych.
3. **Sieć łącząca** - łączy elementy przetwarzające między sobą lub z modułami pamięci operacyjnej; warianty:
  - sieć statyczna: pierścień, gwiazda, krata, drzewo, hipersześcian
  - sieć dynamiczna: jednostopniowa, wielostopniowa

Podsumowanie

- Architektura SIMD
- Jednostka sterująca + jednostka macierzowa
- Rozkazy wektorowe - wykonywane synchronicznie w sieci (macierzy) EP
- Skomplikowana wymiana danych między EP
- Trudne programowanie - konieczność tworzenia nowych wersji algorytmów

Model SIMD w procesorach superskalarnych

Technologia MMX

- 8 rejestrów 64-bitowych MMX
- Nowe typy danych
- Rozszerzony zestaw instrukcji (57 instrukcji)
- Realizacja operacji na krótkich wektorach wg modelu SIMD

Technologia SSE

- 8 rejestrów 128-bitowych
- Osiem 16-bitowych argumentów (elementów wektora) typu integer
- Cztery 32-bitowe argumenty integer/fplib dwa 64-bitowe
- Operacje zmp na 4-elementowych wektorach liczb 32-bit (pojed. prec.)

Karty graficzne i architektura CUDA

Charakterystyka

- GPU - Graphics Processing Unit
- Wcześniejsze GPU - specjalizowane języki (HLSL, GLSL czy NVIDIA Cg), tylko rendering
- CUDA (Compute Unified Device Architecture) -architektura wielordzeniowych procesorów graficznych (GPU)
- Uniwersalna architektura obliczeniowa połączona z równoległym modelem programistycznym
- wsparcie dla języków C/C++
- GPGPU = GPU + CUDA
- CUDA - obsługiwana przez karty graficzne GeForce i GeForce Mobile od serii 8 (GeForce 8800), nowsze układy z rodzin Tesla i Quadro, Fermi, obecnie Kepler

Architektura CUDA

- W miejsce oddzielnych potoków przetwarzających wierzchołki i piksele wprowadzenie uniwersalnego procesora przetwarzającego wierzchołki, piksele i ogólnie geometrię, a także uniwersalne programy obliczeniowe
- Wprowadzenie procesora wątków eliminującego „ręczne” zarządzanie rejestrami wektorowymi
- Wprowadzenie modelu SIMT (single-instruction multiple-thread), w którym wiele niezależnych wątków wykonuje równocześnie tę samą instrukcję
- Wprowadzenie współdzielonej pamięci oraz mechanizmów synchronizacji wątków (barrier synchronization) dla komunikacji między wątkami

Multiprocesor strumieniowy

- 8 rdzeni C1 -C8 (SP)
- podręczna pamięć instrukcji (ang. instruction cache),
- podręczna pamięć danych (ang. constant cache) -pamięć tylko do odczytu,
- pamięć współdzielona (ang. shared memory)
- 16 384 rejestry,
- jednostka arytmetyczna wykonująca obliczenia zmiennoprzecinkowe podwójnej precyzji (fp64),
- dwie jednostki arytmetyczne przeznaczone do obliczania funkcji specjalnych (ang. special function unit),
- pamięć globalna

Model programistyczny CUDA

- Specjalny kompilator NVCC
- Podział programu na kod wykonywany przez procesor (ang. Host code) i przez urządzenie (kartę graficzną) (ang. Device code) - kernel
- Realizacja operacji równoległych według modelu SIMT (Single Instruction Multiple Threading)

Wykonanie obliczeń z użyciem architektury CUDA (5 faz)

1. Przydzielenie w pamięci globalnej obszaru pamięci dla danych, na których będą wykonywane obliczenia przez kernel.
2. Przekopiowanie danych do przydzielonego obszaru pamięci.
3. Zainicjowanie przez CPU obliczeń wykonywanych przez GPU, tj. wywołanie kernela.
4. Wykonanie przez wątki (z użyciem GPU) obliczeń zdefiniowanych w kernelu.
5. Przekopiowanie danych z pamięci globalnej do pamięci operacyjnej.

CUDA procesor (rdzeń)

- Potokowa jednostka arytmetyczna zmp
- Potokowa jednostka arytmetyczna stp
- Ulepszona realizacja operacji zmp FMA (fused multiply-add) dla pojedynczej i podwójnej precyzji

Wątki

- Wątek reprezentuje pojedynczą operację (a single work unit or operation)
- Wątki są automatycznie grupowane w bloki, maksymalny rozmiar bloku = 512 wątków (w architekturze Fermi i wyższych – 1024 wątki).
- Bloki grupowane są w siatkę (grid -kratę)
- Grupowanie wątków – bloki o geometrii 1, 2 lub 3-wymiarowej
- Grupowanie bloków – siatka (grid) o geometrii 1, 2-wymiarowej
- Wymaga się, aby bloki wątków tworzących siatkę mogły się wykonywać niezależnie: musi być możliwe ich wykonanie w dowolnym porządku, równoległe lub szeregowo.

Grupowanie wątków w bloki i siatkę

- Siatka o geometrii jednowymiarowej (trzy bloki wątków)
- Każdy blok - geometria dwuwymiarowa (wymiary 2 x 3)

Sprzętowa organizacja wykonywania wątków

- Przy uruchomieniu kernel'awszystkie bloki tworzące jego siatkę obliczeń są rozdzielane pomiędzy multiprocesory danego GPU
- Wszystkie wątki danego bloku są przetwarzane w tym samym multiprocesorze
- W danej chwili (cyklu) pojedynczy rdzeń multiprocesora wykonuje jeden wątek programu
- Multiprocesor tworzy, zarządza, szereguje i wykonuje wątki w grupach po 32, nazywanych wiązkami (warp).
- Wiązki są szeregowane do wykonania przez warp scheduler. Wiązka wątków jest wykonywana jako jeden wspólny rozkaz (analogia do rozkazu SIMD, tzn. rozkazu wektorowego)
- Sposób wykonania wiązki wątków (rozkażu SIMD) zależy od budowy multiprocesora:
  - Dla architektury Fermi (32 procesory w jednym multiprocesorze / 2 warp-scheduler'y= 16 procesorów na 1 wiązkę) wiązka jest wykonywana jako 2 rozkazy - wiązka jest dzielona na dwie połówki (half -warp) wykonywane jako 2 rozkazy (te same, ale na dwóch zestawach danych).
  - Dla architektury Tesla (8 procesorów w jednym multiprocesorze, 1 warp-scheduler) wiązka jest dzielona na cztery ćwiartki (quarter-warp) wykonywane jako 4 kolejne rozkazy (te same, ale na czterech zestawach danych).
- Konstrukcja warp scheduler'a umożliwia uruchomienie wielu wiązek wątków współbieżnie - warp scheduler pamięta wtedy adresy wiązek, przypisane im rozkazy SIMD oraz ich stan (gotowość do wykonania lub stan oczekiwania na pobranie danych z pamięci).
- Współbieżne uruchomienie wielu wiązek pozwala zmniejszyć straty związane z oczekiwaniem na dane (zwykle długi czas dostępu do pamięci).

Rodzaje pamięci multiprocesora

- **pamięć globalna** – duża pamięć, o czasie życia aplikacji (dane umieszczone w tej pamięci są usuwane po zakończeniu aplikacji), dostępna dla każdego wątku w dowolnym bloku, ale o dość długim czasie dostępu wynoszącym ok. 400-600 taktów zegara,
- **pamięć współdzielona** – niewielka pamięć o czasie życia bloku (zakończenie działania bloku powoduje usunięcie danych w niej przechowywanych), dostępna dla każdego wątku w bloku dla którego jest dedykowana, o bardzo krótkim czasie dostępu,

- **pamięć stałych** – niewielki fragment pamięci globalnej, który jest cache-owany, przez co dostęp do niego jest bardzo szybki. Jest ona tylko do odczytu. Czas życia pamięci stałych oraz jej dostępność jest taka sama jak pamięci globalnej,
- **rejestry** – niewielka, bardzo szybka pamięć o czasie życia wątku (po zakończeniu wątku dane z rejestrów są usuwane). Tylko jeden wątek może w danym momencie korzystać z danego rejestru,
- **pamięć lokalna i pamięć tekstur** – podobnie jak w przypadku pamięci stałych, są to dedykowane fragmenty pamięci globalnej. Pamięć lokalna jest wykorzystywana do przechowywania danych lokalnych wątku, które nie mieszczą się w rejestrach, a pamięć tekstur posiada specyficzne metody adresowania i cache-owanie specyficzne dla zastosowań graficznych.

Uzupełnienie, na kolosie ma nie być

Systemy wieloprocessorowe

Rodzaje

- systemy z pamięcią wspólną
- systemy z pamięcią rozproszoną

Z pamięcią wspólną

- Systemy z jednorodnym dostępem do pamięci (UMA – Uniform Memory Access)
- Systemy z niejednorodnym dostępem do pamięci (NUMA – Non - Uniform Memory Access)
- Klasyfikacja:
  - Systemy ze wspólną magistralą
  - Systemy wielomagistralowe
  - Systemy z przełącznicą krzyżową
  - Systemy z wielostopniową siecią połączeń
  - Systemy z pamięcią wieloportową
  - Systemy z sieciami typu punkt - punkt

Systemy ze wspólną magistralą

- prostota konstrukcji – niska złożoność układowa całości
- niski koszt
- łatwość rozbudowy – dołączenia kolejnego procesora, ale tylko w ograniczonym zakresie
- ograniczona złożoność magistrali (jej szybkość jest barierą)
- niska skalowalność

Skalowalność

System skalowalny - System, w którym dodanie pewnej liczby procesorów prowadzi do proporcjonalnego przyrostu mocy obliczeniowej.

Protokół MESI

- I - invalid
- S - shared
- E - exclusive
- M - modified

Systemy wielomagistralowe

- Wielokrotnie zwiększona przepustowość
- Konieczność stosowania układu arbitra do sterowania dostępem do magistral
- Rozwiązania kosztowne
- Zadania każdego przełącznika
  - Rozwiązywanie konfliktów dostępu do tego samego modułu pamięci
  - Zapewnienie obsługi równoległych transmisji, krzyżujących się w przełączniku

Systemy UMA

- Symetryczna architektura – jednakowy dostęp procesorów do pamięci operacyjnej oraz we/wy
- Utrzymanie spójności pamięci podręcznych (cache):
  - snooping - metoda starsza i mało skalowalna (głównie w systemach ze wspólną magistralą)
  - katalog - metoda lepiej skalowalna, stosowana razem z sieciami typu punkt - punkt
- Łatwe programowanie (realizacja algorytmów równoległych)
- Niska skalowalność

Systemy NUMA

- PaO fizycznie rozproszona, ale logicznie wspólna
- Niejednorodny dostęp do pamięci - PaO lokalna, PaO zdalna
- Utrzymanie spójności pamięci podręcznych (cache) - katalog
- Hierarchiczna organizacja: procesor – węzeł (system UMA) – system NUMA
- Zalety modelu wspólnej pamięci dla programowania
- Dobra efektywność dla aplikacji o dominujących odczytach z nielokalnej pamięci
- Gorsza efektywność dla aplikacji o dominujących zapisach do nielokalnej pamięci
- Skalowalność: 1024 – 2560 rdzeni

Systemy SMP

- Symetryczna architektura – jednakowy dostęp procesorów do pamięci operacyjnej oraz we/wy (na poziomie fizycznych przesyłów – tylko w systemach wieloprocessorowe z pamięcią wspólną fizycznie - UMA)
- Utrzymanie spójności pamięci podręcznych (cache):
  - systemy UMA - snooping lub katalog
  - systemy NUMA - katalog
- Łatwe programowanie (realizacja algorytmów równoległych)
- Niska (UMA) i średnia (NUMA) skalowalność